

הַנְּמַלֵּט מִחֶרֶב חֲזָאֵל יְהוּא יְמִית יְהוּא
וְהַנְּמַלֵּט מִחֶרֶב יְהוּא יְמִית אֱלִישָׁע:
וְהַשְּׂאֲרָתִי בְיִשְׂרָאֵל שְׁבַעַת אֲלָפִים
כָּל-הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא-כָרְעוּ לַבַּעַל
וְכָל-הַפָּה אֲשֶׁר לֹא-נָשַׁק לוֹ: יט וַיִּלְךָ
מִנְשָׁם וַיִּמָּצֵא אֶת-אֱלִישָׁע בֶּן-שַׁפְטָן
וְהוּא חֹרֵשׁ שְׁנַיִם-עָשָׂר צִמְדִים לְפָנָיו
וְהוּא בְשָׁנַיִם הָעֶשֶׂר וַיַּעֲבֹר אֵלָיו אֱלִי
וַיִּשְׁלַךְ אֲדָרְתוֹ אֵלָיו: כ וַיַּעֲזֹב אֶת-
הַבָּקָר וַיֵּרֵץ אַחֲרֵי אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֲשַׁקֶּה-
נָא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֶלְכָה אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר
לוֹ לָךְ שׁוּב כִּי מָה-עָשִׂיתִי לָךְ: כא וַיֵּשֶׁב
מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת-צֶמֶד הַבָּקָר וַיִּזְבְּחֵהוּ
וּבְכָלֵי הַבָּקָר בְּשֵׁלֶם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן לָעַם
וַיֹּאכְלוּ וַיָּקֶם וַיִּלְךָ אַחֲרֵי אֵלָיו
וַיִּשְׂרְתֵהוּ: פ כ א וּבֶן-הַדָּד מֶלֶךְ-אֲרָם

יקטול יהוא ודישתיויב
מחרבא דיהוא יקטול אלישע:
(יח) ואשאר בישראל שבעא
אלפין כל רכוביא דלא כרעו
לבעלא וכל פומא דלא נשק
ליה: (יט) ואזל מתמן ואשפח
ית אלישע בר שפט והוא רדי
בתרי עשר פדנין דתורא
צמידין קדמוהי והוא בחד
מתרי עסרא ועבר אליהו
לותיה ורמא שושיפיה עלוהי:
(כ) ושבק ית תוריא ורהט בתר
אליהו ואמר אנשוק פען
לאבא ולאמא ואהך בתרך
ואמר ליה אזיל תוב ארי מה
עבדית לך: (כא) ותב מבתרוהי
ונסיב ית פדן תוריא והדמיה
ובמני תוריא בשיל להון
בסרא ויהב לעמא ואכלו וקם
ואזל בתר אליהו ושמשיה:
(א) ובר הדד מלכא דארם פנש
ית כל משרתיה ותלתין ותריין
מלפין עמיה וסוסון ורתיבין
וסליק וצר על שומרון ואגייח

תולדות אהרן

והשארתי בישראל. סנהדרין קב חולין ד:

רשיי

(יז) ימות אלישע. לא מנינו שהמית אלא
ארבעים ושנים ילדים על ידי הדוצים ציריחו

(מלכים ז ז כד): (כ) לך שוב. מאחרי: כי מה עשיתי לך. שחצא אחרי: (כא) בשלם הבשר. בשל
להם את הצער, כך פירשו דונ"ש ומנחם, וכן תרגמו יונתן צמתי תיבות (בשיל להון). ואני אומר, אין
צריך לחלקו לשתי תיבות, ומהו בשלם הצער, בשלם לשני השוורים את הצער שלהם, שהלמד אין פחות
משנים: ויתן לעם. מרוב שמחה עשה משתה. (ה) כי שלחתי אליך וגו' לי תתן. ידעתי כי תתנס לי,

מצודת ציון

ילבשו אדרת שער: (יט) צמדים. בן יקרא זוג הבקר, כי הולכים
מחוברים יחד, והוא מלשון (במדבר יט טו) צמיד פתיל:
(כ) אשקה. מלשון נשקה: (כא) מאחרי. מאחרי אליהו: בשלם.
בשל להם, רוצה לומר: להעם, וכן (יהושע טו יט) ארץ הגב

מצודת דוד

כי המה אין מדרכם לרדת במלחמה, להיות הם נהרגים
ביד חזאל: ימות אלישע. אמרו רבותינו ז"ל שהם
הנערים המנוערים מן המצות, שהרגם בקללתו:
(יח) והשארתי. אף שתמשול במ חרב חזאל, לא יכלה

מצודת דוד

הכשרים שבהם, שיהיו במספר שבעת אלפים, אשר המה חשבון כל הברכים וכו', כי זולת אלו לא ימצא בהם עוד כשרים: (יט) **והוא חורש**. הולך אחר הבקר החורש: **שנים עשר צמדים לפניו**. כי היו שם י"ב חורשים, ובכל אחד צמד בקר, והוא באחרונה בשנים העשר, אם כן הלכו לפניו י"ב, כי גם צמדו הלך לפניו, כי דרך החורש ללכת אחרי הבקר: **אדרתו**. השליך עליו קצת מאדרתו, לרמוז שיהא נביא לה, וילבש גם הוא אדרת כמנהג הנביאים, וכמו שנאמר (זכריה יג ד): ולא ילבשו אדרת וכו': (כ) **אשקה נא**. כדרך השואלים רשות ונפטרים ללכת מאתם: **לך שוב**. לך לנשק אביך ואמך כאשר אמרת, ושוב אלי: **כי מה עשיתי לך**. כי הנפלאות והניסים מה שעשיתי, אזי המה גם לך, רצה לומר: גם אתה תעשה כמוהם, אם תלך אחרי: (כא) **ובכלי הבקר**. שהמה מעצים: **ויתן לעב**. שהיו עמו בחרישה, ועשה זאת לגודל השמחה:

מלכים א'

ביאור

שהתקלמו באלישע ימות אלישע, ואינו מדבר על סדר הזמן עיי"ש: (יט-כ) **והוא חורש שנים עשר צמד בקר חורשים לפניו**, והוא הולך בצמד האחרון, ובכו"ו אחר שהשליך אליהו

לב מלכים - מלבי"ם

הענין

אדרתו אליו, דבקה נפשו באדרת אליהו, שהרגיש בו הרוחניות שקרן עליו מעת היותו במערה, כמסוה אשר על פני משה, וכמ"ש לקמן (ב' ב') שבקע את הירדן באדרת הלז, והיה השלכת

רלב"ג

על ישראל ולזה היה כאילו ימשחם אליהו או יהיה הרצון בזה כי מפני רצון אליהו בעונש ישראל לפי מה שיורה מה שלמד עליהם חובה לפני הש"י הנה הוא סבת המשחח חזאל למלך על ארם ומשחח יהוא למלך על ישראל והמשחח אלישע לנביא תחתיו ולזה אמר לו הש"י

מסורה

נמוך העס. קרא שמו יזרעאל: (יט) והוא. ז' פסוקים והוא והוא נקריאה וס' ויהי נער מצית למס יהודה. והנה עמך שמעי נן גרא נן הימני. וימלא את אלישע נן שפט והוא מורש. אומו מקדישו. והוא יצנה את היכל ה'. אכלו זרים כמו. ואמר נא חזרון: (כ) ויאמר לו. כה אמר נן הדן ר"פ הוא מד מן י"ג ויאמר

בכל אלו הדברים ומשחת כי הוא סבת המשחח כמו שזכרנו: (יז) והנה ימית יהוא רבים כי הוא השמיד כל בית אחאב והרג כל עובדי הבעל ונביאיו כהניו והרג איזבל אשר עליה אמר אליהו קצת אלו הדברי' לש"י ומה שאמר כי הנמלט מחרב חזאל ימית יהוא אין הרצון בו שיקדם הרע שיעשה חזאל לישראל אל הרע שיעשה יהוא לישראל כי היה הענין בהפך זה כי בימי יהואתו בן יהוא היה הרע שעשה חזאל לישראל אך הרצון בו שמה שהיה נמלט מחרב חזאל אם היו חיים ימית יהוא כי ידמה שלא היה כח לחזאל בבית אחאב לו היה קיים כי אחאב ובניו הם היו מצליחים תמיד כנגד מלך ארם, וכן מה שאמר והנמלט מחרב יהוא ימית אלישע אין הרצון בו שיקדם הרע שעשה יהוא לישראל על ^{2500208mm}הרע שיתחדש להם בסבת אלישע כי הדבר היה בהפך והנה מה שהמית אלישע הוא ארבעים ושנים נערים שקללם בה' וידמה שהרעב התזק אשר היה בשמרון היה בסבת אלישע ולזה אמר המלך כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף אם יעמוד ראש אלישע בן שפט עליו היום: (יח) וזכר שכבר יגיע זה הרע לשיעור שלא ישארו בישראל כי אם שבעת אלפים איש והם אשר לא כרעו לבעל ולא נשקו לו, והנה אמר יהוא בן נמשי והוא אבי אביו כי כבר יקרא אבי האב אב כאמרו ותבאנה אל רעואל אביהן: (יט) **והוא חורש שנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר**. ר"ל שהיו שם שנים עשר חורשי' והיו לכל אחד מהם צמד בקר ואלישע היה חורש כי הוא היה אחד מהשנים העשר החורשים, ואחשוב שזכר זה להעיד כי אבי אלישע היה עשיר מאד ועם כ"ז נפרד אלישע מבית אביו לשרת אליהו מפני חזק אהבתו החכמה: **ויעבר אליהו אליו וישלך אדרתו אליו**. ר"ל כי כבר עבר אליהו סמוך לו ובהיותו קרוב אליו מאד השליך כנפי אדרתו עליו על שכבר הסך אדרתו עליו מדי עברו והנה הרגיש תכף אלישע כי רצון אליהו היה אליו שיבא ויתסה תחת כנפיו ולזה עזב את הבקר ורץ אחרי אליהו ואמר לו שיעזבוהו לנשק אביו ואמו ואחר ילך אחרי אליהו: (כ) **ויאמר לו לך שוב כי מה עשיתי לך**. ירצה לפי מה שאחשוב לך לנשק אביך ואמך ושוב אחרי כי זה הוא מה שעשיתי לך ר"ל שכבר עשיתי זה להעיר אותך שתבא לחסות תחת כנפי: (כא) **ובכלי הבקר בשלם הבשר**. ר"ל בשל להם הבשר וכאשר נתבשל נתן לעם אשר בשדה ואכלו וקם והלך אחרי אליהו ושרתו כדי שילמד יותר מתכמתו ממה שילמדו שאר תלמידיו כי המשרת הוא תמיד עם הרב ורואה מנהגיו

מנחת שי

(יח) **כל הברכים**. אין בבי"ת מאריך: (כ) **אשקה נא לאבי ולאמי**. רבו החילופי' במלה זו רבינו יונה בספר הרקמה כתב שהוא בחטף קמץ תחת השי"ן כמו אפשעה בה (ישעיה כ"ז) וכן כתב האפורי בפרק ט"ז וגם רד"ק בספר מכלול דף כ"א מנאם עם דומים אחרים שעי"ן הפעל שלהם בחטף קמץ וכן כתב בפירוש במקרא במקצת ספרים מדוייקים השי"ן בחטף קמץ ובשרשים הוסיף שבמקצת ספרים בחטף פתח עד כאן. ומתספרים כתובי יד שבאו לידי יש מהם כדעת רד"ק במכלול ובפירוש וקצת מהן השי"ן בשוא לבדו ובכלם השי"ן דגושה והאל"ף בלא מאריך מה שאין בו בדפוסים אחרונים: (כא) **ובכלי הבקר**. הלמ"ד בחירק בכל ספרים המדוייקים והוא חד מן שבע מטעין דסבירין בצירי. עיין במסורת

קָרָבָא בָּהּ: (א) וּשְׁלַח אֲזַגְדִּין לְוֹת אַחָאב מִלְכָּא דִּישְׂרָאֵל לְקִרְתָּא: (א) וְאָמַר לֵיהּ כְּדָנָן אָמַר בַּר הֲדַד כְּסָפְךָ וְדַהֲבָךָ דִּילֵי הוּא וּנְשִׁיךָ וּבְנֵיךָ שְׁפִירֵיָא דִּילֵי אֵינִין: (ד) וְאַתִּיב מִלְכָּא דִּישְׂרָאֵל וְאָמַר כְּפִתְגָמָךְ רַבּוּנִי מִלְכָּא דִּילְךָ נִפְשִׁי וְכָל דִּילִי: (ה) וְתַבּוּ אֲזַגְדִּיָּא וְאָמְרוּ כְּדָנָן אָמַר בַּר הֲדַד לְמִימַר אָרִי שְׁלַחִית לְוֹתְךָ לְמִימַר כְּסָפְךָ וְדַהֲבָךָ וּנְשִׁיךָ וּבְנֵיךָ לִי תַתָּן: (ו) אֲלֵחִין כְּעַדְנָא הָדִין מָחַר אֲשַׁלַּח יַת עַבְדֵי לְוֹתְךָ וּיְבַלְשׁוּן יַת בֵּיתְךָ וְיַת בְּתֵי עַבְדְּךָ וַיְהִי כֹּל רַגְגָּא בְּעֵינֵיךָ יִשׁוּן בִּידֵיהוֹן

קָבַץ אֶת-כָּל-חֵילוֹ וַיִּשְׁלְטִים וַיִּשְׁנִים מֶלֶךְ אֹתוֹ וְסוֹס וְרֶכֶב וַיַּעַל וַיַּצֵּר עַל-שְׁמֶרוֹן וַיִּלָּחֶם בָּהּ: ב וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל-אַחָאב מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל הָעִירָה: ג וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר בֶּן-הַדָּד כְּסָפְךָ וְזַהֲבֶךָ לִי-הוּא וְנְשִׁיךָ וּבְנֵיךָ הַטּוֹבִים לִי-הֵם: ד וַיַּעַן מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כְּדַבְּרֶךָ אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ לָךְ אֲנִי וְכָל-אֲשֶׁר-לִי: ה וַיֵּשְׁבוּ הַמְּלָאכִים וַיֹּאמְרוּ כֹּה-אָמַר בֶּן-הַדָּד לֵאמֹר כִּי-שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כְּסָפְךָ וְזַהֲבֶךָ וְנְשִׁיךָ וּבְנֵיךָ לִי תַתָּן:

ו כִּי אִם-כָּעַת מָחַר אֲשַׁלַּח אֶת-עַבְדֵי אֵלֶיךָ וַחֲפָשׂוּ אֶת-בֵּיתְךָ וְאֶת בְּתֵי עַבְדֶיךָ וְהָיָה כָּל-מַחְמַד עֵינֶיךָ

25/08/2018nnx

רש"י

חבל אחרת אני גוזר עליך: (ו) כל מחמד עיניך ישימו בידם ולקחו. והלא כל הראשונים דברי

חמדה הם, חלא מהו מחמד עיניך, חמדה מתוך חמדה, זה ספר תורה, שנאמר זו (תהלים יט יא): הנחמדים מזהב ומפז רב, אמר אחאב צלצו, דבר גדול זה מצקש, אין זה שלי לצדי, של זקני ישראל היא, לפיכך: ויקרא לכל זקני הארץ, (מדרש מנחומא שמות כט, סנהדרין קב ז) אף על פי שהיו

תולדות אהרן

וישלה מלאכים. סנהדרין קב:

מצודת דוד

(א) וסוס ורכב. רוצה לומר: הרבה סוס ורכב, כראוי לל"ב מלכים: (ד) כדברך. כאשר דברת כן הוא, כי חשב שכל שאלת בן הדד היה להיות הכל תחת ממשלתו, ולהטיל עליהם המס ושעבוד, ולעשר כספו וזהבו, ולכן הודה לו. (ה) כי שלחתי וכו' לי תתן. רצה לומר: לבבי לא כן ידמה, כי מה ששלחתי אליך וכו', הכוונה ההיא אשר תתן אותם לי: (ו) כי אם כעת מחר. רצה לומר: כי כשלא תתן בעצמך, ואם אהיה מוכרח לשלח עבדי אליך כעת הזאת למחרת, לחפש את אשר בביתך לקחת בעל כרחך, הנה דע לך שהמה יקחו כל מחמד עיניך, מלבד הכסף והזהב:

מצודת ציון

נתתני, ומשפטו: נתת לי: (ו) וחפשו. ענין דרישה וביקור:

ביאור הענין

האדרת סימן כי הוא יעמוד תחתיו ויקח את אדרתו, ולכן עזב מלאכתו ורץ אחריו (ויע"ד הצורה היה אלישע עומד בשני עשר בקר העומדים תחת ים שעשה שלמה אשר סודם ידוע, ואדרת אליהו הוא מן הים עצמו שעומד עליהם ששם מדרגת אליהו כמספרו ב"ן, ולכן עזב את הבקר ורץ אחרי אליהו): כ (ג) כספך וזהבך לי הוא, דבריו אלה י"ל שני פנים, ש"ל שר"ל שהם לו ביחוס

השאלות

לב מלכים – מלכיים

יהוא, ולמה יעמיד נביא אחר תחתיו: כ (ג-א) מה היה ההבדל בין שתי השליחויות, ומז"ש כי אם כעת מחר אשלח את עבדי, מה יפסיד חלא בין כך וכך את הכל יקח, ולמה כפלו אל תשמע ואל

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 266

ביאור

לב מלכים – מלבי"ם

הענין

הקנין שאחאב יהיה לו עבד וכל אשר לו נשים ובנים וקנינים הם תחת עבודתו לא שיקחם ממנו, וכן הבין אחאב מדבריו, ויל"פ שר"ל שיתנם לו בפועל וזה משמע ממ"ש כספך וזהבך לי הוא שאם כוונתו שהם שלו מצד העבדות הלא כל קנינו לו המה מצד זה ולמה אמר הכסף והזהב לבר, וכן למה אמר נשיך ובניך הטובים, הלא כולם עבדיו, וע"כ שרוצה שיתנם אליו ואינו רוצה עתה רק כסף וזהב ורק הנשים הטובות והיפות לא יתר חפצים ויתר נשיו: (ד) ויען מלך ישראל לפי הבנתו השיב שכן הוא כדברך כי אחר שלך אני לעבד ממילא כל אשר לי עבדים לך: (ה) וישובו ובארו את דברי בן הדר, כה אמר בן הדר מה ששלחתי אליך הוא לאמר שכספך וזהבך לי תתן בפועל, ר"ל כי ע"ז שאתה והם עבדי לא הייתי צריך לשלוח שזה נודע אבל מה ששלחתי היה כדי שתתן: (ו) כי אם לא תתן ברצונך היום ותמתין על יום מחר עד שאשלח לקחתם ביד חזקה תפסיד בשמים, א) אם אשלח את עבדי וחפשו את ביתך ואת בתי עבדיך, תחת שעתה אני מבקש רק כספך לא כסף עבדיך, ב) שלא יסתפקו בכסף וזהב לבר רק והיה כל מחמד עיניך ושימונו בידם עד שלא ישאר בידך שום דבר חמדה, וחז"ל אמרו שמ"ש כל מחמד עיניך הוא הס"ת, כי ממצות המלך שלא ירכה לו נשים ולא כסף וזהב, ושיכתוב לו משנה התורה ואחאב שמר לכתוב לו ס"ת שזה מטכסיסי מלוכה, וא"ל שיתן לו נשיו

25/08/2018

רלב"ג

מסורה

ושומע דבריו תמיד וילמד יותר ממה שילמד התלמיד שאינו משרת: (ד) לך אני וכל אשר לי. ר"ל שתחת

דסנירין ואמרו וסי' נמסר נסדר מטות: (ג) הס. י"ג ס"פ וסי' נמסר נסדר ימרו:

מנחת שי

הגדול שורש כל: (ג) ויאמר לו כה אמר בן הדר. י"ב דסכירין ויאמרו ועיין מ"ש בסוף פרשת מטות:

רד"ק

אפו' בנחלי': ויאכל וישת. לא אכל כל העונה ולא שתה כל המים שהרי פעם שנית אמר לו שיאכל ולא ראינו שיאכל ושיהיה שם עונה אחרת ולא מים אחרים: (ו) כי רב מנך הדרך. והוא לא היה יודע אנא ילך אלא שהיה הולך לתומו ארבעים יום וארבעים לילה עד הר חורב ונתיישר לו הדרך שם כמו לארון שאמר וישרנה הפרות בדרך וגו' וכשהגיע שם עמד כי חשב כי שם יראה לו דבר ה' שבאותו ההר נגלה תחלה למשה ובו נגלה הכבוד ונתן תורה לישראל או היתה העמידה בלי כוונתו כמו שהיתה ההליכה שמה: (ח) בכח האכילה והיא. לא היה זה כנס משה רבינו כי בו נאמר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה ולא אמר שעמד בכח האכילה ובאליהו אמר בכח האכילה כל' שנשתהא המאכל באצטומכא ולא בשלה אותו הכח המבשלת ולא משכה אותו כח המושך ונזון הגוף באותו מאכל ארבעים יום וארבעים לילה: (ט) ויבא שם אל המערה. מערה היתה בהר סיני ועליה נאמר ושמתיך בנקרת הצור כמו שתרגם אונקלוס כמערת מינרא: מה לך פה אליהו. מעם השאלה תחלת הדברים לשמוע המענה בדרך לשון בני אדם וכן שאלת מה לך הים כי תנוס מפני התשובה אי הבל אחיך הרצחת וגם ירשת הראית כי נכנע אחאב ואעפ"י שהוא יודע לב בני האדם וכן ויאמר לו איכה מה זה בידך וכן ענין מה לך פה למה יצאת ממקומך מה יש לך פה: (י) קנא קנאתי לה'. הקנאה שקנאתי לשם ה' והרגתי נביאי הבעל המתעי' את ישראל עד שעובו ברייתך שכרת עם בני ישראל בהר סיני, ובדרש ברייתך שבטלו מהם ברית מילה אותה הקנאה גרמה לי לצאת ממקומי לברוח מפני איובל ולבא פה: את מזבחותיך הרסו. כמו שאמר למעלה את מזבח ה' ההרים: ואת נביאיך הרגו בחרב. כמו שאמר למעלה בהרוג איובל את נביאי ה': ואותר אני לבדי. והלא נותרו המאה שהחביא עובדיה אלא לפי שלא היו נודעים הרי הם כאילו אינם:

דחלתאי וזה הוא האמת והנוסח שכתוב בהם דחלתא דה' מעות סופר הוא: (ג) וירא ויקם. ראה עצמו בסכנה והלך ונמלט אל נפשו והמפרשים וירא כמו וירא לא ידעתי למה ועוד כי לא יתכן מדרך הדקדוק וגם יונתן תרגם וחזא וקם ואזל לשיזבא ית נפשיה: ויבא באר שבע אשר ליהודה. לא נאמר אשר ליהודה אלא בעבור באר שבע אשר נמצא בנחלת בני שמעון כי הוא אותו הכתוב ג"כ בנחלת בני יהודה, וכבר פירשתי כי שתיהן אחד ולפי שנחלת בני שמעון בתוך נחלת בני יהודה מנה אותו עם יהודה ומנאו עם שמעון אלא אמר אשר ליהודה כל' יצא לו מתחת רשות אחאב ומארצו והלך לו אל ארץ יהודה מפחדו מאיובל: (ד) והוא הלך במדבר. אפי' בארץ יהוד' לא בטח כי ירא שמא תשלח איובל להרגו שם ויצא מן הישוב והלך לו במדבר במקום שלא ימצא מחיה וימות כי בחר מותו מחיו או יראה אליו דבר ה' מה יעשה: תחת רותם אחת. אחת כתיב וקרי אחד כי יאמר בלשון זכר ונקבה אבל לשון זכר יראה יותר ורותם מן גחלי רתמים כמו מן בקר בקרים והוא עץ שפל שגחלתו חמה מאד יש מפרשים שהוא שלועזין אותו ונ"שטא ויש אומרי' שהוא שלועזין ינ"ברי: ויאמר רב. כלומר רב לי עוד בעה"ז ואני בו בסכנה כל יום ויום ויונתן תרגם ואמר סגו לי ארכא עד אימתי אנא מיטרף כדן: כי לא טוב אנכי מאבתי. נראה כי ארכו ימיו יותר מימי אבותיו וזה ראייה לאומר פנחס זה אליהו: (ה) תחת רותם אחד. ובאמרו פעם שנית תחת רותם אחד ולא אמר תחת הרותם להודיע כי הרותם היה יחידי ולא מצא באותו המדבר מחסה אחר שישכב שם אלא אותו רותם לבדו ובדוחק היה יכול לחסות תחתיו: והנה זה מלאך. אינו אומר זה על הודעת המלאך אלא יבא על הזמנת העת כמו הנה וכן קול דודי הנה זה בא והיה מספיק באחד אלא יצאו שניהם למחירו' הזמנת הענין כלומר תכף שישן בא אליו המלאך ונגע בו והעירהו משנתו ויאמר לו קום אכול: (ו) עוגת רצפים. עוג'

וַיִּסְבּוּ: (ח) וַיִּקְרָא מֶלֶכָא
 דְּיִשְׂרָאֵל לְכָל סְבִי אֲרָעָא
 וַאֲמַר דְּעוּ כְּעַן וַחֲזוּ אַרְי
 בִּישְׁתָּא דִּין בְּעֵי אַרְי שְׁלַח לִי
 לְנָשִׁי וּלְבָנֵי וּלְכַסְפִּי וּלְדַהְבֵי
 וְלֹא מִנְעֵית מִנִּיהָ: (ט) וַאֲמָרוּ
 לֵיה פֶל סְבִיא וְכָל עֲמָא לָא
 תִשְׁמַע וְלֹא תִיבִי: (י) וַאֲמַר
 לְאַזְגֵי בַר הֶדְד אֲמָרוּ לְרַבּוּנֵי
 מֶלֶכָא פֶל דִּי שְׁלַחְתָּא לְעַבְדָּךְ
 בְּקַדְמִיתָא אַעְבִּיד וּפְתַגְמָא
 הַדִּין לָא אֵיפּוּל לְמַעְבַּד וְאַזְלוּ
 אֲזַגְדָּא וְאַתִּיבוּהִי פְתַגְמָא:
 (יא) וְשְׁלַח לֵיה בַר הֶדְד וַאֲמַר
 כְּדִין יַעְבְּדוּן לִי דַחְלָתָא וּכְדִין
 יוֹסְפוּן אַם יִסְפוּק עֲפְרָא
 דְּשׁוּמְרוֹן לְמִיסַב בְּשַׁעוּלֵי
 פְרַסַת רַגְלֵי עֲמָא דְעַמִּי:

יְשִׁימוּ בְיָדָם וּלְקָחוּ: וַיִּקְרָא מֶלֶךְ-
 יִשְׂרָאֵל לְכָל-זְקֵנֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר דְּעוּ-
 נָא וּרְאוּ כִּי רָעָה זֶה מִבְּקֶשׁ כִּי-שָׁלַח
 אֵלַי לְנָשִׁי וּלְבָנַי וּלְכַסְפִּי וּלְזָהָבִי וְלֹא
 מָנַעְתִּי מִמֶּנּוּ: ה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כָּל-
 הַזְּקֵנִים וְכָל-הָעָם אֶל-תִּשְׁמַע וְלֹא
 תֵאבְּהָ: ט וַיֹּאמֶר לְמַלְאָכָי בֶן-הֶדְד
 אֲמָרוּ לְאֲדָנֵי הַמֶּלֶךְ כָּל אֲשֶׁר-שָׁלַחְתָּ
 אֶל-עַבְדְּךָ בְּרֵאשֹׁנָה אַעֲשֶׂה וְהַדָּבָר
 הַזֶּה לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת וַיֵּלְכוּ
 הַמַּלְאָכִים וַיֵּשְׁבֶהוּ דָבָר: י וַיִּשְׁלַח אֵלָיו
 בֶּן-הֶדְד וַיֹּאמֶר כֹּה-יַעֲשׂוּן לִי אֱלֹהִים

מצודת ציון

(ח) ולא תאבה. ולא תרצה:

מנעתי ממני. רצה לומר: וכי לא אמנע ממנו בתמיה: (ט) כל אשר זכו' בראשונה. רצה לומר: דבר המובן בשאלה הראשונה, שנהיה תחת ממשלתך: והדבר הזה. מה שאתה שואל עתה, לתת לך הכל: (י) כה יעשו' זכו'. הוא ענין

מצודת דוד

(י) כי רעה זה מבקש. אין דעתו על השלום כי אם במלחמה, כי שואל דברים שאי אפשר למלאותם: ולא

לב מלכים - מלבי"ם

הענין

ובמאודי למה יתגרה ברעה, והביא ראה שמבקש אך רעה לא תועלת עצמו, א) שא"כ למה שלח לנשי ולבני למה הם לו, ב) אחר שלא מנעתי ממנו שיהיו תחת רשותו למה הוסיף, לי תתן: (ח) ויאמרו אל תשמע מ"ש לי תתן וגם על מה שקבלת שתהיה לו עבד לא תאבה בלב רק תחשוב מחשבות לפרוק עולו בעת היכולת: (ט) אשר שלחת בראשונה לי הם אעשה,

ביאור

וכסף וזהב שהרכב שלא כדת, ואם ימאן יקח מידו גם הס"ת שאינו שומרה, ולקחת הס"ת אות שיעבירהו ממלכותו: (י) כי רעה זה מבקש כי דרך המלחמה שבעת יצורו על עיר יקראו אליה לשלום ואם שלום תענה יקבלו עליהם מס ועבדות, ולא יהיו לשלל רק אם יעשו מלחמה, אבל אחר ששלח אלי לנשי וכו' ולא מנעתי ממנו שקבלתי להיות לעבד לו בנפשות ביתי

מסורה

(ח) ולא. ל"ה מלאים וסי' נמסר נסדר ויקרא:

מנחת שי

(י) ישפק. חסר וא"ו וכתוב בשין שמאלית ע"פ המסורת: (יח) למלחמה יצאו. בס"א כ"י למלחמה הלמ"ד בפתח ויש הערה ג"כ מחילוף זה ברפוס ישן אבל בשאר ספרים בשו"א: (י) וינסו ארם. במקרא גדולה נכתב בצדו וינס ארם בספרים מדוייקים וישנים ע"כ. ואומר אני כי אם זקנה יש כאן חכמה אין כאן: (כג) נחזק מהם. החי"ת בחטף סגול בספרים מדוייקים: (כח) תמנה לך. בספרים מדוייקים כ"י ודפוסים ישנים התיזו במאריך: (כ) מלאו את הארץ. בספר אחד כ"י וס"א דפוס ישן המ"ם בקמ"ץ ולדעתם הוא פועל עבר מבנין פעל הדגוש והיתה ראויה הלמ"ד להרגש והוקלה וכ"כ רד"ק בפ"י ובשרשים וטעו מדפיסי השרשים לעשותו קמוץ שכן במסורת מלאו כל ספר מלכים חירק: (כט) מאה אלף רגלי. בקצת מדוייקים כתובי יד ודפוסים ישנים המ"ם במאריך: (לא) וחבלים בראשנו. ברוב ספרים שלפני חסר יו"ד ומסורת שלהם ב' וחסר

מנחת שי

והברו דמו בראשנו (יהושע ב) וכן כתב ר' יונה. ויש ספרים וחבלים בראשינו מלא ביו"ד הרבים ומסורת שלהם ב' חד מלא וחד חסר. ורד"ק הביא שתי הסברות בפי' ובשרשים ומהפירוש נראה שתפס סברא ראשונה עיקר: (ג) וימהרו. וכן וישלחנה בנסחאות כתבי יד הואו"ן במאריך וגם בקצת דפוסים ישנים: (לח) ויעמד למלך אל הדרך. במקצת ספרים כ"י ודפוסים ראשונים כתוב על וכן תרגם יונתן: (מא) מעל. מעלי ק': (נג) סר וזעף. ב' בפתח על פי המסורת שלא כמנהג נחזי העי"ן והברו ויבא אחאב אל ביתו סר וזעף שבסמוך: (ז) ותשלח הספרים. ספרים ק':

רד"ק

מדברה בית און: ומשחת את הזאל. לפי שמנוי המלוכה או הגדולה היא ע"י משיחה ברוב נאמר למנוי אע"פ שאינו ע"י משיחה בלשון משיחה לפיכך אמר ומשחת את הזאל וכן אמר תמשה לנביא תחתיך וכן אמר על האבות אל תגעו במשיחי וכן למשיחו לכורש: (טז) תמשה לנביא תחתיך. כיון שאתה רוצה להסתלק מן העולם שאמרת רב עתה ה' קח את נפשי צריך שתניח נביא תחתיך ותמנה אלישע בן שפט ותלמדוהו, ובדרש א"א בנבואתך מאחר שאתה מלמד קמינוריא על בני: (יז) ימית יהוא. שהרג כל עובדי הבעל וכל בית אחאב שהיו עי"ג: ימית אלישע. כי בהוכיחו אותם ולא היו שומעים אליו ולא היו שבים מדרכם הרעה האויבים יבאו עליהם והרגום וכאלו הוא היה ממית אותם כי יותר היו ענושים כשהיה מזהיר להם ומצוה משלא היה להם מזהיר או פי' ימית אלישע כמותו כי כמות אלישע באו גדודי ארם ומואב בארץ: (יח) נשק לו. מלרע: (יט) והוא חורש. מצאו שהיה חורש הוא עם עבדיו שהיו חורשים עם הבקר וי"ב צמדים היו לפניו חורשים: וצמדים. ר"ל בקר לפי שהשוור' נצמדים יחד בעת החרישה נקראים צמד וצמדים ות"י תרי עשר פדנן דתורא צמידין קדמוהי: והוא בשנים העשר. מן הי"ב צמדים הוא היה חורש באחד מהם וי"א עבדיו היו כל אחד ואחד עם צמדו והוא מתורגם והוא רדי בחד מתרי עשר והספור הזה להורות כי מצאו ב"ב והיה אות כי יהיה ממונה על י"ב שבמי ישראל לנביא ולמזהיר: וישלך אדרתו אליו. כמו עליו וכת"י ורמא שושיפיה עלוהי ולא שעזבה אצלו אלא שלקחו והלך לו וזהו שאמר וירץ אחרי אליהו עשה לו סימן שילך אחריו ולא אמר לו בפי' כי ידע שיבין כי מה יהיה נביא וידע כי האל נתן בלב אלישע ללכת אחריו לשרתו לפיכך לא עשה אלא סימן ומה שאמר לו לך שוב כי מה עשיתי לך לנסותו אם היה אומר בלב שלם ופי' מה עשיתי לך רוצה לומר אם המיתי אדרתי עליך לפיכך אתה רץ אחרי: (כ) אשקה נא. במקצת הספרים השי"ן בקמץ חטף: (כא) וישב מאחרינו. לנשק לאביו ולאמו אע"פ שלא ספר הכתוב ואחר כך שחט הבקר ועשה סעודה באותו השרדה לחורשים ולעם אשר באו אחריו ללוותו וזהו שאמר ויתן לעם כי מהעם לא היו אתו בשדה כי אם אחד עשר החורשים אלא זהו פירושו כי הלך לקחת רשות מאביו ומאמו ובאו אחריו מאנשי עירו ללוותו כי הוא נפרד מהם: צמד הבקר. אחד מהשנים עשר: בשלם הבשר. בשל להם הבשר כלומר לעם אשר אתו וכת"י בשל להון ומרוב מהירותו ללכת אחרי אליהו לא המתין לחטוב עצים לבשל ובקע כלי הבקר והוא כלי המחרישה ובשל להם הבשר ומ"ם בשלם במקום להם וכמוהו ארץ הנגב נתתני נתת לי ואמר כנוי העם ועדיין לא זכר העם וכמוהו ותפתח ותראהו את הילד וזהמתו חיתו לחם והדומים להם: (ד) לך אני וכל אשר

(יא) צא ועמדת בהר. נראה כי פתח המערה היה בשיפוע ההר או בראשו לא בתחתית ההר שהרי אמר לו צא ועמדת בהר והוא עמד פתח המערה: והנה ה' עבר. פי' כבוד ה' עבר לפניו כמו שאמר במשה רבינו עליו השלום ויעבור ה' על פניו ועבר לפניו תחלה רוח גדולה וחזק והיה אומר לו הקול לא ברוח ה' כלומר הכבוד ההוא לשעתו ומה שאמר מפרק הרים ומשבר סלעים דרך הפלגה ואמר לו הקול בעבור הרוח כי הכבוד לא היה עובר עדיין ואחר עבור הרוח היה רעש שרעש ההר ואמר לו הקול כי הכבוד איננו באש ואחר עבור האש עבר הכבוד עם קול דממה דקה והבין אליהו כי אז עבר הכבוד כשומעו קול דממה דקה: (יג) וילט פניו באדרתו. כמו שאמר במשה רבינו עליו השלום ויסתר משה פניו ופי' ויצא ויעמד פתח המערה כשמעו קול דממה דקה בא ועמד בהר פתח המערה וכסה פניו כמו שאמר לו הדבר צא ועמדת בהר לפני השם ר"ל שיעבור הכבוד ומתוך אותו הקול דממה יצא אליו קול דבר שאמר לו מה לך פה אליהו ופירושו קול דממה דקה קול נמוך וי"ת הפסיק בן והא ה' מתגלי וקדמוהי משריית מלאכי רוחא מפרקין מוריא ומתברין כיפאי קדם ה' וגו' כבעמוד ויש לשאול מה היה כל זה הענין ולא אמר לו מה יעשה עד שהביאו אל הר חורב והראה לו כל זה הכבוד, והנראה בעיני כי כל זה היה גמול המעשה הטוב שעשה בהר הכרמל וקדש שם ה' בתוך בני ישראל והחזירם למוטב עד שאמרו כלם ה' הוא האלהים ה' הוא האלהים והרג נביאי הבעל גמלו האל בצדקו והביאו אל מקום הכבוד עם פלא גדול שעשה עמו בדרך והראה לו כל הכבוד הזה וצריך להתבונן ברוח וברעש ובאש ובקול דממה דקה: וילט פניו. כסה פניו כמו לומה בשמלה פני הלומ' הלומ': (טז) שוב לדרכך. אחר שאמר לו שוב הבטיחו שלא יהרגו אותו ואמר לדרכך מדברה דמשק ומדבר דמשק לא היה דרכו אלא אמר לו לך לדרכך ותקח מדרך הזה דרך המדבר דמשק למשוח הזאל מלך ארם והנה אליהו לא משח את הזאל ולא יהוא אמר לו הקב"ה על הקנאה אשר קנאת לי כי עזבו בני ישראל את בריתי אני מודיעך כי על ידי שלשה אלה אכלה כל העוזבים את בריתי ואתה תמשח הזאל למלך על ארם כלומר תצוה לאלישע שיהיה נביא תחתיך שימנה אותו למלך והוא יעשה רעה על ישראל וכן יהוא תמשח כלומר תצוה לאלישע שימשחהו וכן משחו אלישע ע"י אחד הנביאים אם כן למה צוה לו שילך מדברה דמשק כיון שלא משח הוא הזאל יתכן לפרש כי כיון שהלך מדברה דמשק ומצא בדרכו אלישע בן שפט והנבואה אמרה לו משיחת אלישע אחרון לחזאל ויהוא והוא מצאו ראשון הבין כי ע"י אלישע יהיו נמשחים ולא הקדימם האל בנבואה אלא על דרך הנקמה שיהיה ראשון חזאל ואחריו יהוא ואחריו אלישע כמו שאמר והיה הנמלט וגו': מדברה דמשק. נפתחה הבי"ת מפני הסמיכות וכן

וְכֹה יוֹסֵפוּ אִם-יִשְׁפֹּק עֵפֶר שׁוֹמְרוֹן
 לְשַׁעֲלִים לְכָל-הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵי:
 יֵא וַיַּעַן מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר דַּבְּרוּ אֵל-
 יִתְהַלֵּל חֲגֹר כַּמִּפְתָּח: יֵב וַיְהִי כַשְׂמַעַ
 אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה וְהוּא שֶׁתָּה הוּא
 וְהַמְּלָכִים בַּסִּכּוֹת וַיֹּאמֶר אֶל-עַבְדָּיו
 שִׁימוּ וַיִּשְׁימוּ עַל-הָעִיר: יֵב וְהִנֵּה נִבְיָא
 אֶחָד נֹגֵשׁ אֶל-אַחָב מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל
 וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְהוָה הִרְאִיתָ אֵת כָּל-
 הַהֶמוֹן הַגָּדוֹל הַזֶּה הֲנִנִי נָתַנוּ בַיָּדְךָ
 הַיּוֹם וַיִּדְעַת כִּי-אֲנִי יְהוָה: יֵב וַיֹּאמֶר

(יא) וַאֲתֵיב מֶלֶכָא דִּישְׂרָאֵל
 וַאֲמַר אָמְרוּ לִיה לָא יִשְׁתַּבַּח
 דְּמִזְדְּרוּ וְנַחֲתִית בְּקַרְבָּא כְּגַבְר
 דְּנִצַּח וְסָלִיק מִנְהָ: (יב) וַהוּה פִּד
 שְׁמַעַ יֵת פִּתְגָמָא הֲדִין וְהוּא
 שְׁתִּי הוּא וּמֶלְכִיא בְּמִטְלִיא
 וַאֲמַר לְעַבְדֵּיהּ אֲזַדְרִיזוּ וּכְמִנּוּ
 עַל קַרְבָּי: (יג) וְהָא נְבִיאַ חַד
 קָרִיב לֹת אַחָב מֶלֶכָא
 דִּישְׂרָאֵל וַאֲמַר כְּדָנָן אָמַר יֵי
 הַחַזִּיתָא יֵת כָּל הַמּוֹנָא סְגִיָּא
 הֲדִין הָא אָנָּא מָסַר לִיה בַּיָּדְךָ
 יוֹמָא דִּין וְתִידַע אָרִי אָנָּא יֵי:
 (יד) וַאֲמַר אַחָב בְּמִן וַאֲמַר
 כְּדָנָן אָמַר יֵי בְּעוֹלָמִי רַבְרַבִּי
 מְדִינָתָא וַאֲמַר מִן יִטְקִים

15/08/2018 11:14

רש"י

עוזדין עזודה זרה, היו מכזדין את התורה: (י) אם ישפוק עפר שומרון לשעלים וגו'. (תרגום:) למיסב בשעולי פרסת רגלי עמא דעמי, עפר שנדבק צפרסת רגלים: לשעלים. לשון מדרך כף רגל, וכן (במדבר כז כד): צמשעול הכרמים; וכן (ישעיהו מ יז): מי מדד בשעלו מים, שדרך ציס סוף, שנאמר (חזקוק ג טו): דרכת ציס סוסין: אם ישפוק. אם יש די:

(יא) דברו אל יתהלל חוגר במפתח. (תרגום:) אמרו ליה, לא ישמח דמיזדו ונחית צקרבת, כגבר דנח וסליק מינה. אל יתהלל החוגר חרבו לרדת למלחמה, שאינו יודע אם ינח אם לאו: במפתח. חגורת חרבו, שעלה כזר מן המלחמה ונח, כך חין לאדוניכס להתהלל כדזר העמיד: (יז) שימו. כלי המזור על העיר: (יג) נביא אחד. הוא מיכיהו בן ימלה (סדר עולם):

מצודת ציון

(י) ישפוק. כמו ישפוק בסמ"ך, והוא מלשון ספוק ודי: לשעלים. הוא ענין אגרוף, וכן (ישעיהו מ יב) מי מדד בשעלו מים: אשר ברגלי. ההולכים עמי ואחרי, וכן (שופטים ד י) ויעל ברגליו: (יא) יתהלל. יתפאר: במפתח. ענין התרה: (יג) החמוץ. ענין רבוי:

מצודת דוד

שבועה, וגזם ולא אמר, ורבים כמוהו במקרא: אם ישפוק, אם העפר אשר בשומרון יהיה די לכל העם אשר אתי, אם יקח כל אחד ממנו מלא אגרופו: (יא) דברו. אמרו אל בן הדד: אל יתהלל וכו'. רצה לומר: החוגר חרבו לרדת למלחמה, אין לו להתהלל כאשר יתהלל הפותח ומתיר חגורת חרבו, בשובו מן המלחמה בנצחון, וכאומר עדיין אין לו להתהלל, כי מי יודע מי ינצח במלחמה: (יב) בסכות. מפני החמה עשו להם סוכות: שימו. הזמינו מלחמה על העיר: (יג) נביא אחד. אמרו רבותינו ז"ל (סדר עולם, ראה סנהדרין פט ב וברש"י שם ד"ה חבריה דמיכה) שהוא מיכיהו בן ימלה: הראית. רצה לומר:

כי מי יודע מי ינצח במלחמה: (יב) בסכות. מפני החמה עשו להם סוכות: שימו. הזמינו מלחמה על העיר: (יג) נביא אחד. אמרו רבותינו ז"ל (סדר עולם, ראה סנהדרין פט ב וברש"י שם ד"ה חבריה דמיכה) שהוא מיכיהו בן ימלה: הראית. רצה לומר:

ביאור

והדבר הזה שהוא לי תתן לא אוכל לעשות: (יא) אל יתהלל ר"ל מי שהוא חוגר במפתח אל יתהלל, ופי' שהחוגר למלחמה וחושב על כל צדדי האפשר שיש אפשרות ג"כ שינוצח הוא נלחם בעצה וגבורה, אבל מי שבעת החגירה נדמה לו ברעתו שכבר פתח חגורתו וכבר נצח זה לא ינצח לרוב, אם מאשר לא יכין עצה וגבורה למלחמה כראוי, אם מפני שעי"ז גם הנלחם אתו ישליך נפשו מנגד, ור"ל אחר שעדן לא נצחת היה לך להשלים עמי במה שקבלתי להיות לך עבד, כי עדן יש ספק אם

לב מלכים - מלבי"ם

הענין

תנצח: (יב) ויאמר אל עבדיו כאשר במה שדבר נקל הוא לכבוש את העיר לא יצא בעצמו הוא והמלכים רק מסר זה לעבדיו שישומו ויכינו עניני לכיבת העיר: (יג) הראית את כל ההמון הגדול הזה שא"א שתנצחנהו בדרך הטבע, הנני נותנו בידך בדרך גם וזה יהיה היום, ובוה וידעת כי אני ה', ור"ל שכל עוד יצוייר שיוכלו לנצוח בכחם לא יעשה ה' בדרך גם כי הלוחם סומך על כחו ואינו מצפה לישועת ה', עז"א לו הראית את כל ההמון וכו', ואחר שא"א שתנצח בדרך הטבע יעשה ה'

רלב"ג

ממשלתך אני לעבדך ולעשות לך מס: (י) אם יספוק עפר שמרון לשעלים. ר"ל שלא יספיק עפר שמרון לכל העם אשר ברגליו אם יקח כל אחד מהם ממנו מלא שעלו והוא מלא אגרופו: (יא) ויאמר דברו אל יתהלל חוגר במפתח. ר"ל שכבר אמר למלאכי בן הדד שיאמרו לאדניהם שאין ראוי שיתהלל בנצח המלחמה מי שהוא חוגר החרב ללכת למלחמה ואע"פ שיש לו חיל רב כמו שראוי להתהלל מי שהוא מפתח החרב אחר שובו

מסורה

(י) יוספו. ד' כ"כ חסדים יו"ד וס"י וכל ישראל ישמעו ויאלצו קדמא. וישלח אליו בן הדד. ועמה יוספו למטא. אמרו בגוים לא יוספו לגור. הל' ו יוספו כתיב חסר יו"ד נמרה. בני עולה דשמואל. לדאבה עוד. יספו כתיב חסר וי"ו. ולא יוספו בני עולה דל"ה. כי ארך ימים ושנות חיים. יוספו כתיב מ"ל דמ"ל ושאלא יספו כתיב: (י) ישפק. ג' ז' כתיב ש"ן ומד כתיב סמ"ך וס"י אס ישפוק עפר שמרון. ישפוק עלינו כפינו. ציינו יספוק וירב אמריו לאל: (יג) והנה. ה' ר"פ נסי' נמסר נרש סיפרא: (יד) ויאמר אחאב. מד מן ז' פסוקים דאית בהון ד' פעמים ויאמר וס"י ויאמר יחזק אל אצרהס. ודין:

ממלחמה ונצח אויביו כי לא ידע החוגר מה יקרה לו כי לפעמים ינצח החיל המעט החיל הרב: (יב) ויאמר אל

מנחת שי

(י) ברכת אלהים ומלך. כל שמות האמורי' נבבות קודש (פשוט מוסכם) בסוף פ' שבועת העדות ופי' רש"י נבבות כתיב ברך נבות אלהים עד כאן. ונ"ל שה"ה ברכת אלהים וכן פסק הרמב"ם סוף פ"ו מהלכות יסודי התורה. ובמסכת סופרים כל השמות האמורים נבבות קודש חוץ מברך

רד"ק

שנתנה בכ"ב אותיות: (י) כי אם בעת מחר. כתרנומו אלהין כעידנא הדין מחר: לא אוכל לעשות. שתחפש בתינו ותקח כל המחמד והנשים והבנים הטובים אלא מה ששלחת בראשונה שיהיו לך ותחת ממשלתך הדבר ההוא אעשה ואשמע לך בדבר ההוא: (י) כה יעשו. לשון שבועה: אם ישפוק עפר שמרון לשעלים. כל כך העם רב אשר אתי כי כל עפר שמרון ידבק בפרסות רגליהם ולא יספיק ועל הדרך הזה ת"י אם יספוק עפרא דשמרון למיזב בשעולי פרסת רגלי עמא דעמי ויש לפרש לשעלים ענין מי מדד בשעלו מים שהוא האגרוף ופירושו אם כל אחד מן העם אשר אתי יקח מלא אגרופו מן העפר אשר בשמרון לא יספיק: (יא) ויאמר דברו. אמרו לו זה המשל וכת"י אמרו ליה: אל יתהלל חוגר במפתח. חוגר החרב להכנס למלחמה אין לו להתהלל כי אינו יודע מה יקרהו במלחמה כמפתח החרב שכבר יצא ונצח המלחמה הוא יוכל להתהלל: (יב) ויאמר שימו. פירוש שימו כלי מלחמה להלחם על העיר: וישומו על העיר. הכינו כלי מלחמה להלחם על העיר וטרם ששמו הם על העיר יצאו נערי שרי המדינות בדבר הנביא כי בסכות היו שותין עדיין כשיצא נערי שרי המדינות בדבר הנביא וא"כ וישומו על העיר אינו אומר שעשו בן אלא שהכינו כלי המלחמה להלחם אל העיר וי"ת שימו איזדרו ותרגם וישומו על העיר וכמנו על קרתא א"כ לדבריו פירוש וישומו על העיר שמו מארב על העיר ושאר החיל היו עדיין בסכות כשיצאו נערי שרי המדינות: (יג) והנה נביא אחד. אמרו כי הוא מוכיחו בז' ימלה:

לי. לא אמר על דעת שיקח אלא שיהא הכל תחת ממשלתו להטיל מס ועבודה עליהם והוא שלח לו אחר בן לי תתן כלומר מה שאמרת לי הם על דעת בן אמרתי כי מעתה תתן אותם כי אם בעת מחר אשלח את עבדי וגו' וזה היה בין הדברים הראשונים והאחרונים ומפני זה מאן אחאב והזקנים בדבריו האחרונים ומה שאמר ולא מנעתי ממנו פי' לא מנעתי אלא הודיתי לא שיהו לו ולא שיקחם לפיכך אמרו לו הזקנים לא תשמע ולא תאבה, ובדרש כל מה שתבע בראשונה תבע בשניה חמדה הוא כסף וזהב נשים ובנים כלם חמדה הם אלא מהו כל מחמד עיניך דבר שהוא חמדה מתוך חמדה ואיזו זו זו התורה הנחמדים מזהב ומפו רב כיון ששמע מלך ישראל בן אמר אין שלי הדבר הזה של זקנים הוא מיד ויקרא מלך ישראל לכל זקני הארץ ויאמרו אליו לא תאבה ולא תשמע לו כיון ששמע מלך ישראל לעצת הזקנים מיד ויצא מלך ישראל ויך את הסוס ואת הרכב ואמרו עוד לא נוכל לומר כי מחמד עיניך על ע"ג אמר שהרי כתוב ויאמרו אליו הזקנים וכל העם אל תשמע ולא תאבה והלא היו בהם כמה שלא עברו לבעל שנאמר והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו אלא ודאי מחמד עיניך זה ספר תורה ואמרו עוד מפני מה זכה אחאב למלכות עשרים ושנים שנה מפני שכבד את התורה הכתובה בכ"ב אותיות ר"ל תיבות כי בפסוק ויאמר למלאכי בן הדד וגו' כ"ב תיבות ובן הדד חושב בתיבה אחת לפי שהוא שם אחד ויש נסחאות כתוב בהן מפני שכבד את התורה

אַחָאָב בְּמִי וַיֹּאמֶר כֹּה-אָמַר יְהוָה
 בְּנַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינֹת וַיֹּאמֶר מִי-יֵאסֹר
 הַמְּלַחֲמָה וַיֹּאמֶר אַתָּה: ^{טו} וַיִּפְקֹד אֶת-
 נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינֹת וַיְהִיו מֵאֲתִים שְׁנַיִם
 וּשְׁלֹשִׁים וְאַחֲרֵיהֶם פָּקֹד אֶת-כָּל-הָעָם
 כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים:
^{טז} וַיֵּצְאוּ בַצְּהָרִים וּבֶן-הַדָּד שְׁתֵּה שִׁכּוֹר
 בַּסִּכּוֹת הוּא וְהַמְּלָכִים שְׁלֹשִׁים-וּשְׁנַיִם
 מֶלֶךְ עִזֵּר אֹתוֹ: ^{יז} וַיֵּצְאוּ נַעֲרֵי שָׂרֵי
 הַמְּדִינֹת בְּרֵאשֶׁנָּה וַיִּשְׁלַח בֶּן-הַדָּד
 וַיְגִידוּ לוֹ לֵאמֹר אַנְשִׁים יָצְאוּ מִשְׁמֶרוֹן:
^{יח} וַיֹּאמֶר אִם-לְשָׁלוֹם יָצְאוּ תִפְשׂוּם
 חַיִּים וְאִם לְמַלְחָמָה יָצְאוּ חַיִּים
 תִּפְשׂוּם: ^{יט} וַאֲלֵהָ יָצְאוּ מִן-הָעִיר נַעֲרֵי
 שָׂרֵי הַמְּדִינֹת וְהַחִיל אֲשֶׁר אַחֲרֵיהֶם: ^כ וַיִּכּוּ אִישׁ אִישׁוֹ
 וַיָּנְסוּ אָרֶם וַיִּרְדְּפֵם יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹט בֶּן-הַדָּד מֶלֶךְ אָרֶם

רש"י

(יז) בנערי שרי המדינות. הם בני התערובות, שהיו כל השרים של שאר האומות נותנים צניהם תחת ידו ערצים שלא ימרדו זו: מי יאסור המלחמה. יערוך ללוות אותה: אתה. לא אתה

מצודת דוד

להפליא: מי יאסור המלחמה. ראש המלחמה נקרא אוסר, על כי מעמיד הוא את אנשי המלחמה, וקושר אותם באזהרות בעניני המלחמה, וכן (דברי הימים ב יג ג): ויאסור אביה את המלחמה: (ט) ואחריהם. רצה לומר: ללכת אחריהם. כי נערי שרי המדינות הלכו בראש כדבר

האם אתה נותן לב לגודל רבוי העם, ועם כל זאת הנני נותנו בידך: (יז) במי. מי הם אשר יצאו בראש למלחמה, לשימטרו בידם: בנערי שרי המדינות. משרתי שרי המדינות שבארץ ישראל והמה מתי מספר, ואינם מלומדי מלחמה. וזהו בכדי שיהיה הנס עוד יותר גדול

מצודת דוד

איש חי, וכה אמר להם, אם תראו שהם יצאו לשלום להמסר עצמם לשבי, וזהו בהיותם יוצאים בעצלות ובשפלות ידים, ובהיות כן אין ראוי ונכון לתופשם, לזאת תפשושם חיים, רצה לומר: בזריות רב, טרם יאמרו הם שיצאו לשלום ואם תראו שיצאו למלחמה, כי יצאו חיים, רצה לומר: מזורזים, ביד רמה כמשפט יוצאי מלחמה, אזי תפשושם לבד, ואין צורך אל הזירוז: (יט) **ואלה יצאו**. ואלה הם אשר יצאו, נערי שרי המדינות, והחיל, הם שבעת האלפים: (כ) **איש אישו**. כל איש מהם

ה': **כל בני ישראל**. רצה לומר: לא היה עוד ביניהם אנשי מלחמה, או שהמה היו הכשרים בכל בני ישראל, וכמו שנאמר למעלה (יט יח): והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכו': (טז) **שתה שכור**. שתה עד שנשתכר מרוב היין: **עוזר אותו**. שהיה כל אחד עוזר לו: (יז) **וישלח בן הדד**. לדעת מה נעשה בהיותם צרים על העיר: (יח) **אם לשלום וכו'**. רצה לומר: בין כך ובין כך תפשושם, והפוך המלות ליופי המליצה או, חיים הוא ענין זריות, וכן (שמואל ב כג כ): בין

ביאור הענין לב מלכים - מלבי"ם השאלות

נס: (יד) **ויאמר, במוי מי ילך בראש למלחמה, בנערי שרי המדינות** פי' רי"א שהם משרתי השרים שהיו פחותים ומועטים, **מי יאמר** את הצבא לפקדם ולהנהיגם: (טז) **ויצאו בצהרים**, הגם שהיה זה בצהרים וראה אותם לא יצא הוא והמלכים בעצמם למלחמה, כי הוא היה שותה שכור והמלכים היו רק עוזרים אותו לא עבדיו, וכשראו שהוא אינו יוצא גם הם לא רצו לצאת: (יז) **ויצאו** תחלה יצאו רק נערי שרי המדינות שהיו מתי מספר, והדד שלח לראות וא"ל שרק אנשים פרטים יצאו לא חיל גדול, ולכן לא עזב את המשתה, רק: (יח) **ויאמר** צוה שיתפסו אותם חיים לא ללחום אתם להמיתם, ואמר, **אם לשלום יצאו תפשושם חיים** הקדים מלת תפשושם שהוא עקר החידוש שאף שיצאו לשלום יתפשו אותם **ואם למלחמה יצאו חיים** הקדים מלת חיים שהוא עקר החידוש הגם שיצאו למלחמה לא ימתום רק יתפשושם חיים, וכלל בלשון שדבר שהוא עקר החידוש יקדים במאמרו. כמ"ש באילת השחר (פרק כ"ב): (יט) **ואלה** בתוך כך יצאו גם החיל אשר אחריהם שהיו ז' אלפים והבאים לתפשושם לא יכלו, כי, (כ-כא) **ויכו איש אישו ועי"כ נעשה מהומה ביניהם ועי"כ וינסו** ארם וכו' ועי"כ יצא גם המלך וכו', שער עתה ירא לצאת מן העיר:

מסורה רלב"ג

עבדיו שימו. ר"ל החיל והמלחמה על העיר: (יד) **בנערי שרי המדינות**. ידמה שבני שרי המדינות היו גדלים עם המלך בשמרון והיו אצלו לערבון שלא ימרדו בו שריו: (טז) **פקד את כל העם כל בני ישראל שבעת אלפים**. ר"ל שכבר פקד כל ישראל שהיו בשמרון וכבר היו שבעת אלפי ואלה לבדם יצאו להלחם עם חיל מלך ארם: (יח) **אם לשלום יצאו תפשושם חיים**. ר"ל שאיך שהיה שיצאו לשלו' או למלחמ' יתפשושם חיים ולא יהרגום: (כ) **ויכו איש אישו**. ר"ל שכבר הכה כל אחד מהם האיש הבא אליו לתפשוש:

רד"ק

חושש לחיל שומרון: **עזר אותו**. שהיו עוזרים אותו: (יח) **תפשושם חיים**. מה שכתוב תפשושם חיים תפשושם אחד הוא אלא ששנה מפני הכפל ר"ל בין יצאו למלחמה בין יצאו לשלום תפשושם חיים כי היה בדעתו כי יהיו מתנכרים עליהם האנשים אשר היה הוא שולח אליהם עד שאם ירצו לתפשושם חיים שיוכלו כי לא יעלה בלב אנשי שמרון להלחם עמם כיון שייגעו אליהם מפחדם אליהם לפיכך אמר תפשושם חיים ובנאוה ובגודל לבב אמר: (יט) **ואלה יצאו מן העיר**. פי' אלה אשר יצאו מן העיר נערי שרי המדינות והחיל אשר אחריהם כלומר החיל אשר נתמנו ללכת אחריהם הכו איש את אישו: (כ) **ויכו איש אישו**. מן האנשים אשר יצאו משמרון כל איש מהם הכה איש הבא לנגדו מארם אשר שלח מלך ארם אליהם לראות אם למלחמה יצאו אם לשלום יצאו וכיון שראו ארם כי הכו האנשים אשר שלחו אליהם וראו כי עצתם הופרה חשבו כי הגבורה והכח עמהם שלא פחדו מאנשיהם וינסו כי פחד

(יד) **בנערי שרי המדינות**. והנערים האלה היו גדלים אצלו כי כן מנהג המלכים שיגדלו בחצריהן בני השרים הגדולים וי"א כי הם בני התערובות שלוקח המלך בני השרים עמו להיות לו ערבון שלא ימרדו בו השרים ומה שאמר בנערי שרי המדינות ר"ל לא תצטרך להביא חיל ופרשים מחוץ אלא באותם שעמך נערי שרי המדינות והחיל אשר אתך בעיר ואפשר שנאספו אל שמרון חיל מן הערים האחרות או היו משמרון השבעת אלפים ואפשר שאותם שבעת אלפים היו אותם אשר לא כרעו לבעל: **מי יאסור המלחמה**. כענין ויאסור את רכבו שהוא ענין מיקום הרכב כי ראש המלחמה יקרא אוסר לפי שהוא מתחיל והעם אחריו ולמה שאל אחאב מי יאסר ומי יאסור אלא הוא שהיה מלך אלא לפי שהיה עובד ע"ג והקב"ה עושה עם ישראל גם חשב אחאב שלא יעשה הקב"ה הנם אם יהיה שם הוא לפי שהוא עובד ע"ג לפיכך שאל מי יאסור המלחמה ויאמר אתה: (טז) **שותה שכור**. שותה ומשתכר כאדם בוטח שלא היה

על-סוּם וּפְרָשִׁים: כא וַיַּצֵּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
 וַיָּךְ אֶת-הַסּוּם וְאֶת-הַרְכָּב וְהִכָּה
 בְּאֶרֶם מִכָּה גְדוֹלָה: כב וַיִּגֶשׁ הַנְּבִיא אֶל-
 מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ הַתְּחִזֵּק וְדַע
 וּרְאֵה אֵת אֲשֶׁר-תַּעֲשֶׂה כִּי לַתְּשׁוּבַת
 הַשָּׁנָה מֶלֶךְ אֶרֶם עָלָה עֲלֶיךָ: כג וְעַבְדֵי
 מֶלֶךְ-אֶרֶם אָמְרוּ אֵלָיו אֱלֹהֵי הָרִים
 אֱלֹהֵיהֶם עַל-כֵּן חֲזָקוּ מִמֶּנּוּ וְאוֹלָם
 נִלְחַם אַתֶּם בַּמִּישׁוֹר אִם-לֹא נַחְזֵק
 מֵהֶם: כד וְאֶת-הַדָּבָר הַזֶּה עָשָׂה הָסֵר
 הַמְּלָכִים אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ וְשִׁים פַּחֹת
 תַּחְתֵּיהֶם: כה וְאַתָּה תִּמְנֶה-לָּךְ א חֵיל
 כַּחֵיל הַנֶּפֶל מֵאוֹתָךְ וְסוּם פְּסוּם א וּרְכָב
 כָּרֶכֶב וְנִלְחַמָּה אוֹתָם בַּמִּישׁוֹר אִם-לֹא
 נַחְזֵק מֵהֶם וַיִּשְׁמַע לְקָלָם וַיַּעַשׂ כֵּן: פ
 כו וַיְהִי לַתְּשׁוּבַת הַשָּׁנָה וַיִּפְקֹד בֶּן-הַרְדֵּד
 אֶת-אֶרֶם וַיַּעַל אֶפְקָה לַמְּלַחְמָה עִם-
 יִשְׂרָאֵל: כז וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִתְּפַקְדוּ
 וּכְלָכְלוּ וַיִּלְכוּ לְקִרְאָתָם וַיַּחֲנוּ בְנֵי-

זוג פְּרָשִׁים: (כא) וַיַּפֵּק מִלְּפָא
 דְּיִשְׂרָאֵל וּמַחָא יַת סוּסוֹתָא
 וּמַגִּיר יַת רְתִיכֵיא וּמַחָא בְּאַנְשֵׁ
 אֶרֶם מַחָא סְגִיָּאָה: (כב) וַיִּקְרִיב
 נְבִיא לֹת מִלְּפָא דְּיִשְׂרָאֵל
 וַאֲמַר לֵיה אֲזִיל אַתְּקַף וְדַע
 וְחֲזִי יַת דְּתַעֲבִיד אֲרִי לְזִמְנָא
 סוּפָא דְּשִׁתָּא מִלְּפָא דְּאֶרֶם
 סְלִיק עֲלֶיךָ: (כג) וְעַבְדֵי מִלְּפָא
 דְּאֶרֶם אָמְרוּ לֵיה אֱלֹהָא
 דְּשִׁלִּט עַל טוּרֵיא אֱלֹהֵהוֹן עַל
 כֵּן תְּקִיפוּ מִנְּנָא וּבְרַם נְגִיחָא
 עִמָּהוֹן בְּמִישְׁרָא אִם לֹא
 נַתְּקִיף מִנְּהוֹן: (כד) וַיַּת פְּתַגְמָא
 הַדִּין עַבְדֵי אַעְדֵי מִלְּכֵיא גְבַר
 מֵאַתְרֵיהּ וּמְנִי שְׁלִטוֹנֵיא
 חֲלוּפֵיהוֹן: (כה) וְאַתָּה תִּמְנִי לָךְ
 מִשְׁרִין כְּמִשְׁרִין דְּאַתְּקִטְלָא
 מִנְּךָ וְסוּסוֹן כְּסוּסוֹן וּרְתִיכִין
 כְּרְתִיכִין וְנְגִיחָא עִמָּהוֹן בְּמִישְׁרָא
 אִם לֹא נַתְּקִיף מִנְּהוֹן וְקַבִּיל
 לְמִימְרֵיהוֹן וְעַבְדֵי כֵּן: (כז) וַתְּהִי
 לְזִמְנָא סוּפָא דְּשִׁתָּא וּמְנָא בַר
 הַרְדֵּד יַת אַנְשֵׁ אֶרֶם וְסְלִיק
 לְאַפְּקָ לְאַגְחָא קְרָבָא עִם
 יִשְׂרָאֵל: (כז) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 אַתְּמַנִּיאוּ וְאוֹדְמָנוּ וְאוֹלוּ
 לְקַדְמוֹתָהוֹן וְשָׂרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
 לְקַבְּלָהוֹן כְּתִרִין גְּזֵרֵי עִזִּין
 וְאַנְשֵׁ אֶרֶם מְלִיֵּאוּ יַת אַרְעָא:

תולדות אהרן

רש"י

אלהי הרים. עקידה שער כא: חסר המלכים. שם:

מפני החמה: (כז) לתשובת השנה. (תרגום):
 לזמן סופא דשטא: (כד) ושיים פחות תחתיהם.

מתוך שלא יהו ממשפחה רמה, יתנו לב להתחזק, כדי למנוח חן: (כה) אם לא נחזק מהם. כלומר,
 ותראה חס לא נחזק מהם: (כו) וכלכלו. פרנסת נידה למלחמה הנטיידו, הם כלי זיין וכל נרכי
 המלחמה: וכלכלו. נתכלכלו:

מצודת דוד

מצודת ציון

(כד) פחות. שלטונים, וכן (חגי א א) פחת יהודה: (כו) ויפקוד. ענין מניין: (כז) וכלכלו. מלשון כל:

הרג את הבא למולו לתפשו חיים: ופרשים. גם פרשים נמלטו עמו: (כב) לך התחזק. רצה לומר: הכן עצמך למלחמה: לתשובת השנה. לעת תשוב השמש, לצאת

מהנקודה היוצאה עתה ממנה: עולה עליך. למלחמה: (כג) אלהי הרים אלהיהם. אלהי ישראל מושל בהרים לבד וניתכן שחשבו כזאת, על אשר נתן התורה לישראל על ההר: אם לא. רוצה לומר: או תראה אם לא נחזק מהם, כי הדבר ברור אשר נחזק במישור: (כד) ואת הדבר וכו'. לשיהיה עוד סבה לנצח אותם: הסר המלכים. לבל יאסרו הם המלחמה, כי על כי מלכים הם, יקרה נפשם בעיניהם, ואינם מכניסים עצמם בסכנה, לרדת בעומק המלחמה למען יקנו כבוד על ידי הנצחון, כי מכובדים הם מצד המלוכה, אבל הפחות אין נפשם יקרה בעיניהם כל כך ומפני הכבוד יסתכנו לרדת בעומק המלחמה: (כה) בחיל הנופל. ואין מהצורך להרבות יותר מבראשונה: (כו) ויפקוד. לראות אם נתמלא כשיעור חיל הנופל: (כז) התפקדו וכלכלו. מאז התפקדו במלחמה הראשונה, והיו כולם קיימים, לא נפקד מהם איש:

ביאור הענין

לב מלכים – מלבי"ם

השאלות

חיים תפשו: (כד) למה אמרו להסיר המלכים ממקומם:

(כב) לך התחזק אמר לו עתה נצחת ע"פ נם, אבל דע כי לתשובת השנה יבא שנית עליך ולא בכל יומא מתרחיש ניסא

לכן הכן עצה וגבורה למלחמה, ונגד גבורה אמר לך התחזק בחיל ופרשים, ונגד העצה אמר ודע וראה את אשר תעשה: (כג-כד) ועבדי ארם הם אמרו כי מה שנצח אותם היה באחד משני פנים, או בדרך נם ע"י אלהים, ע"ז אמרו שכח אלהים תלוי במקום כי אלהי הרים אלהיהם, או שהיה בדרך טבע ע"י שהמלכים שתו אתך בסוכות, כי יען שהם מלכים חשבו שכבודם ככבודך, ולא יצאו להצביא את העם, ולכן. העצה שתסיר המלכים ותחתיהם יהיו פחות וסגנים שהם יצביאו את העם ולא ישבו על היין: (כה) ואתה אינך צריך להוסיף חיל וסוס ורכב רק ואתה תמנה לך חיל בחיל וכו': (כו) ובני ישראל, א נגד שבתחלה היו ישראל בעיר חומה ועל ההר עתה התפקדו וילכו לקראתם, ב נגד שתחלה לא נודע כמה המה חיל ישראל ועי"כ נצחו כי בן הדרד חשב שהם מתי מספר, עתה כלכלו ויצאו ר"ל יצאו כולם לא כבתחלה שיצאו נערי שרי המדינות לבד ואחריהם העם, ועי"כ ניכר ההפרש

רלב"ג

מסורה

ויאמר יהוא תפסו ויאמר אם שלום ב' זו: (כג) חזקו. ג' רפין וס' ויהי כי חזקו ישראל. וענדי מלך ארם אמרו חזקו עלי דנריכס צסוף מלאכי: צמישור. מישור י' מלאים וס' וענדי מלך ארם. ושל אחריו ואתה תמנה לך חיל. ושפט צדק דליס. והיה העקונ למישור. ואשים ממך לפניהם. מורת אמת היטה צפיהו. רגלי עמדה צמישור. הורני ה' דלךך. וינן מגדלים צמדצ. למדני לעשות רלונך: (כד) וס' ע' וס' נמסר צסוף סדר צשלם: (כה) ונלחמה. ד' צקריאה וס' נמסר צריש צופטיס וצשמואל חלק א' ס' י"ו: (כו) הספקדו. ד' וס' נמסר צסדר מדצנר סיני:

(כא) ויך את הסוס ואת הרכב. יתכן שהכה אותם להרוג הרוכבים: (כג) אלהי הרים אלהיהם. ידוע כי שמרון היה בנוי בהר כי שם בנה אותו עמרי: (כו) ויעל אפקה למלחמה עם ישראל. אחשב שאפק היה לארם ולקחתה מישראל במלחמ' ולזה היו נמלטים שם בן הדד וחילו: (כז) ובני ישראל התפקדו וכלכלו. ר"ל שכבר התפקדו החיל הנלח' ראשונה עם מלך ארם במלחמה ונמצאו כלם לא נפקד איש ולפי שבחרם הנביא להיות המלחמה על ידם לא שם אחאב עמהם איש אחר מיש':

רד"ק

טובים ולעקור ע"ג שהרי ראית והכרת כי ה' הוא האלהים ושקר הסוס לתשועה שנתן כל ההמון הזה בידך: לתשובת השנה. כתרנומו לזמן סופא דשתא שתשוב השמש לנקוד' אשר החלה ממנה בראש השנה: (כג) אלהי הרים. כי אמרו זה הנצחון לא מגבורתם ומהמונם כי אנחנו היינו רבים מאד עליהם אם כן מכח אלהיהם היה להם זה אלהי הרים הוא והיה לו כח לעורם במלחמה שגלחמנו אתם בהר: אם לא נחזק מזה. תראה אם לא נחזק מהם אם נלחם במישור: (כד) הסר המלכים. יאמרו זה בעבור שלא יתגאו החיל כשיראו מלכי' ראשים עליהם ותשים הפחות במקומם כדי שיתחזקו יותר להלחם: (כה) בחיל הנופל. כדי שנהיה כמו שהיינו בתחילה במניין: (כו) ויעל אפקה. ואפקה לבני יהודה הוא ואעפ"י שנמצא אפק בנחלת בני אשר זה אפק היה לבני יהוד' כי אשר ממלכות אחאב היה ואעפ"י שהיה לבני יהודה היאך עלו שם אלא לפי שהיה לפני העיר הזאת מישור גדול חנו שם וקראו להם לבני ישראל להלחם עמם שם ובני ישראל הלכו לקראתם: (כו) התפקדו וכלכלו. התפקדו החיל אשר יצאו במלחמה הראשונה: וכלכלו. כלומר היו כלם שלא נפקד מהם איש באותה המלחמה וכמו שהיו או כן יצאו

אלהים נפל עליהם: על סוס ופרשים. נמלט על סוס שהיה רוכב עליו ופרשים שהיו עמו גם כן נסו ולא אמר כמה פרשים אלא מיעוט פרשים שנים ת"י על סוסיא ועמיה תרין רתיכין ונסחא אחרת מצאתי על סוסוון ועמיה תרין זוג פרשי: (כא) ויצא מלך ישראל. אחרי אשר יצאו נערי שרי המדינות ומקצת החיל אחריהם התחילו להכות בארם ראה מלך ישראל כי החלה התשועה יצא אחר כך כי עדיין היה לבו נקפו עד שראה כי החלה התשועה ונסו ארם יצא גם הוא ושאר החיל אשר נשארו בעיר ורדפו גם הם אחרי ארם: ויך את הסוס ואת הרכב. כי ארם שהיו רוכבי סוסים ורכב היו נסים על הסוסים ועל הרכב והם באים אחריהם והיו מכים הסוסים ומפילים הרכב והרוכבים נופלים והיו מכים בהם כי לא הכה הסוס והרכב אלא בעבור הרוכבים שהיו נסים ואלו היו משיגים אותם לא היו מכים הסוסים והרכב ות"י ומחא ית סוסוותא ומניר ית רתיכיא: (כב) ויגש הנביא. הוא הנביא הנ"ל ונביא אחר: לך התחזק. בפתח ולא כן ברוב הצווי בפתח וכמותו והתענג על ה' בפתח ופירוש התחזק שתכין עצמך למלחמה כי עתיד הוא לעלות עליך בסוף השנה או פירוש התחזק במעשים

יִשְׂרָאֵל נִגְדָם כְּשָׂנֵי חֲשָׁפֵי עֵזִים וְאָרֶם
 מִלְּאוֹ אֶת-הָאָרֶץ: ^{כח} כַּ וַיִּגֹּשׁ אִישׁ
 הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
 וַיֹּאמֶר כֹּה-אָמַר יְהוָה יֵעַן אֲשֶׁר אָמְרוּ
 אָרֶם אֱלֹהֵי הָרִים יְהוָה וְלֹא-אֱלֹהֵי
 עֲמָקִים הוּא וְנָתַתִּי אֶת-כָּל-הַהַמּוֹן
 הַגָּדוֹל הַזֶּה בְּיָדְךָ וַיִּדְעֶתֶם כִּי-אֲנִי
 יְהוָה: ^{כט} וַיַּחֲנוּ אֱלֹהֵי נֹכַח אֱלֹהֵי שִׁבְעַת
 יָמִים וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַתִּקְרַב
 הַמַּלְחָמָה וַיָּכּוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-אָרֶם
 מֵאֶה-אַלְף רֶגֶלִי בַיּוֹם אֶחָד: ^ל וַיָּנְסוּ
 הַנּוֹתָרִים אֶפְקָה אֶל-הָעִיר וַתִּפֹּל
 הַחוֹמָה עַל-עֲשָׂרִים וְשִׁבְעָה אֲלָף אִישׁ
 הַנּוֹתָרִים וּבֶן-הַדָּד נָם וַיָּבֵא אֶל-הָעִיר
 חֶדֶר בְּחֶדֶר: ^מ לֹא וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו עֲבָדֶיךָ
 הִנֵּה-נָא שָׁמְעָנוּ כִּי מַלְכֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל
 כִּי-מַלְכֵי חֶסֶד הֵם נְשִׂימָה נָא שְׂקִים
 בְּמַתְנֵינוּ וַחֲבָלִים בְּרַאשֵׁנוּ וְנִצֵּא אֶל-
 מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אוֹלֵי יַחֲיֶה אֶת-נַפְשֶׁךָ:
^{לב} וַיַּחְגְּרוּ שְׂקִים בְּמַתְנֵיהֶם וַחֲבָלִים
 בְּרַאשֵׁיהֶם וַיָּבֹאוּ אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ עֲבָדְךָ בֶן-
 הַדָּד אָמַר תַּחֲיֵ-נָא נַפְשֵׁי וַיֹּאמֶר הֵעוֹדְנוּ חֵי אַחֵי הוּא:

(כח) וקריב נביא דיי ואמר לות
 מלכא דישראל ואמר ליה
 כדנן אמר יי חלף דאמרו
 אנש ארם אלהא דשליט על
 טוריא יי ולא אלהא דשליט
 על מישריא הוא ואמסר ית
 כל המונא רבא הדין בידיך
 ותדעון ארי אנא יי: (כט) ושרו
 אלין לקביל אלין שבועא
 יומין והנה ביומא שביעאה
 וקריבו עבדי קרבא ומחו (פל)
 בני ישראל ית אנש ארם
 מאה אלפין גבר רגלי ביומא
 חד: (ל) ואפכו דאשתארו
 לאפק לקרתא ונפל שורא על
 עשרין ושבעה אלפין גברא
 דאשתארו ובר הדד ערק ועל
 לקרתא תון בגו תון:
 (לא) ואמרו ליה עבדוהי הא
 כען שמענא ארי מלכי בית
 ישראל ארי מלכי גמלי חסדא
 אינון גיסר כען סקין בחרצנא
 ואטונון ברישנא ונפוק לות
 מלכא דישראל מאים יקים ית
 נפשך: (לב) ואסרו שקין
 בחרציהון ואטונון ברישיהון
 ואתו לות מלכא דישראל
 ואמרו עבדך בר הדד אמר
 תתקים כען נפשי ואמר העוד
 כען קים אחי הוא:

רש"י

בשני חשיפי עזיבם. קבולי עזים, ואין לו דמיון. **ויאמר וגו'.** אמר רבי יוחנן: כל מקום שנאמר ויאמר ויאמר, נריך לדרוש. אמירה ראשונה, אמר לו ונתתי את כל ההמון הזה צידך, אמירה שנייה, אם יפול בן הדד צידך אל תחמול עליו, לפיכך כשחמל עליו אמר לו (לקמן פסוק מצ): יען שלחת את איש חרמי מיד וגו' (ירושלמי

מצודת דוד

בשני חשיפי עזיבם. נערי שרי המדינות, לבד ושבעת האלפים לבד: **מלאו וכו'.** אמר דרך גוזמא לרוב העם: (כח) **ויאמר.** כפל מלת ויאמר, כי אמר לו פעם ב', לחזק לבבו: (ל) **חדר בחדר.** חדר לפניו מחדר, להסתיר עצמו: (לא) **מלכי חסד.** להתחסד עם אויביה: **נשימה נא שקיב וכו'.** להראות הכנעה ללכת כשבויי מלחמה, לבושי שקים והתבלים בראשיהם, מוכנים לתלותם בהם: (לב) **העורנו חי.** וכי הוא עדיין חי ולא הומת במלחמה, כי מעתה לבו לא

25/08/2018 17:57

מצודת ציון

חשפי. הוא ענין עדר, ואין לו דומה: (כט) **נזכה.** מול: **המלחמה.** אמרו כי אמירה הא' היא שלא להחיות את בן הדד: (כט-ל) **ויחננו** ספר כי גם כבוש הזה היה שלא בדרך הטבע, (א) ממה שהכו מאה אלף ביום אחד, (ב) ממה שנפלה החומה על הנותרים: (לב) **עבדך בן הדד** אמרו הוא מקבל להיות עבדך לבד שלא תמיתו ומלך ישראל הסביל עשו שמלכד שהיה ראוי שלא להחיותו, עכ"פ היה לו לכבשו לעבד והוא אמר אינו רוצה

לב מלכים – מלבי"ם

ביאור

שאלה היו מעט כשני חשיפי עזים ואלה מלאו את הארץ: (כח) **ויאמר וכו' ויאמר** לפי הפשט תחלה אמר אליו דבריו מעניני המלחמה ולא בשם ה' שהזכירו מה שא"ל בשנה העברה שיכין עצה וגבורה ושלא הכין כראוי, ואח"כ א"ל בשם ה' שהגם שמצד זכות אחאב לא היה עוזרו עתה, בכ"ז יתנהו שנית בידו מצד רשע ארם שכפרו בכח ה' ואמרו אלהי הרים הוא, וחז"ל

אמרו כי אמירה הא' היא שלא להחיות את בן הדד: (כט-ל) **ויחננו** ספר כי גם כבוש הזה היה שלא בדרך הטבע, (א) ממה שנפלה החומה על הנותרים: (לב) **עבדך בן הדד** אמרו הוא מקבל להיות עבדך לבד שלא תמיתו ומלך ישראל הסביל עשו שמלכד שהיה ראוי שלא להחיותו, עכ"פ היה לו לכבשו לעבד והוא אמר אינו רוצה

מסורה

(כו) מלאו. כל סיפרא צמיק וכל אורייתא דכו' צמ"ג קמאין וסי"ג מלאו ימי. ומלאו צמי. ומלאו צמיק. וכל שאר קריאה דכו' צמ"ג מלאו צמיק תחת המ"ס סי' השלטים. ומלאו ידיו: (לא) ויאמרו אליו. צ' ר"פ וסי' איה שרה אשחק.. ויאמרו אליו עבדיו הנה נא שמענו: יסיה. ז' נקריאה וסי' ואיש ואשה לא יסיה דוד. והכה דוד את הארץ. יואצ יסיה את שאר העיר דד"ה. יסיה איש עגלת נקר. כי אל יסיה רשע. נשימה נא שקיס צמתינו. הוא את נפשו יסיה:

יכול לצאת מן העי' ולזה לקחו עבדיו והם בני עיר אפק עצה למלט את נפש בן הדד וזה כי הם חגרו שקים

רלב"ג

בשני חשיפי עזיבם. ר"ל כשני עדרים קטני' של עזים, והנה היו שני חלקים כי נערי שרי המדינות היו לעבר אחד והשבעת אלפי' היו לעבר אחר: (כט) **ויהי ביום השביעי ותקרב המלחמה.** ר"ל שקרבו אנשי המלחמה קצתם לקצת בדרך שנלחמו זה עם זה: (ל) **ובן הדר נם ויבא אל העיר חדר בחדר.** ידמה שכבר עבר בן הדד קודם נפילת החומה ולזה נמלט וכבר היה יראה כי לא היה יכול לצאת מן העי' ולזה לקחו עבדיו והם בני עיר אפק עצה למלט את נפש בן הדד וזה כי הם חגרו שקים

רד"ק

(כט) **ותקרב המלחמה.** כתרנומו וקריבו עבדי קרבא: (ל) **ויננסו הנותרים אפקה אל העיר.** כי מלך יהודה היה בשלום עם מלך ארם לפיכך היו נסים שם להמלט כי לא היו הורגי' אותם כיון שהיה בשלום עמם לפיכך הוצרכו ישראל לנס גדול הנה ובהיותם במבוא העיר להכנס שם ולהמלט נפלה החומה עליהם ומתו ובן הדר נם ובא אל העיר עם עבדיו הקרובים אליו והיה ראשון לאותן כ"ז אלף או אחרון לפיכך לא מת עמהם והכל היה סבה מאת ה' ית' שמו ובעיר לא הרגוהו כמו שפירשתי לפי שהיו בשלום עמו אבל היה יכול לצאת מן העיר לפיכך אמרו לו עבדיו נבא אל מלך ישראל אולי יחי' את נפשך: (לא) **וחבלים בראשנו.** אין בו יו"ד לפיכך הריש בחולם כדרך היחיד כי הרבים הוא בקמץ הרי"ש ויש ספרים כתוב ביו"ד ואם כן הוא בא הרי"ש בחולם כמו בכל ראשיו קרחה וגם במסורת מצאתי מחלוקת במלה הזאת אם הוא מלא או חסר:

ענה למלחמה הזאת וי"ת איתמניאו ואיזדמנו: **בשני חשיפי עזיבם.** אמר בו התרגום כתרין גזרי עזין כלומר שני עדרים קטנים מן העזים: **מלאו את הארץ.** קל וראוי להדגש: (כח) **ויאמר אל מלך ישראל.** אמר לו פעם אחר פעם לחזק בלבו כי מה' התשועה וכן ויאמר המלך ויאמר לאסתר המלכה ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי, ובדרש אמירה ראשונה אמר לו נתתי את כל ההמון הזה בידך שניה אמר לו אם יפול בן הדד לידך אל תחמול עליו לפיכך כשחמל עליו אמר לו יען אשר שלחת את איש חרמי: **יען אשר אמרו.** כלומר לא בצדקתך וביושר לבבך כי לא עזבת הבעלים בראותך התשועה הגדולה שעשה לך האל ועורך ברעתך אלא להקדיש שמו יעשה האל עמכם גם לפי שאמרו אלהי הרים הוא ולא אלהי עמקים: **וידעתם כי אני ה'.** כי אולי בתשועה הראשונה חשבתם כי מקרה היה עתה תוכלו לדעת כי מה' היתה התשועה:

(לג) וגבריא נחישו ואוהיאו
 וחטפיהא מניה ואמרו אחוק
 בר הדד ואמר עולו דבריה
 ונפק לותיה בר הדד ואסקיה
 לרתיקא: (לד) ואמר ליה קרוין
 דנסיב אבא מן אבוך אתיב
 ושוקין תמני לך בדמשק כמא
 דמני אבא בשמרון ואנא
 בקים אשלחנך וגזר ליה קים
 ושלחיה: (לה) וגברא חד מבני
 תלמידי גבייא אמר לחבריה
 בפתגמא דיי מחיני כען ולא
 אבא גברא למימחיה:
 (לו) ואמר ליה חלף דלא
 קבלתא למימרא דיי הא את
 אזיל מלותי ויקטלנך אריא
 ואזל מלותיה ואשכחיה אריא
 וקטליה: (לז) ואשכח גברא
 אוחרנא ואמר מחיני כען
 ומחיה גברא מחיה ופדעיה:

לג וְהָאֲנָשִׁים יִנְחָשׁוּ וַיִּמְהָרוּ וַיַּחְלְטוּ
 הַמִּמֶּנּוּ וַיֹּאמְרוּ אַחִיךָ בֶּן-הַדָּד וַיֹּאמֶר
 בָּאוּ קָחְהוּ וַיֵּצֵא אֵלָיו בֶּן-הַדָּד וַיַּעֲלֵהוּ
 עַל-הַמְּרַכְבָּה: לד וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָעָרִים
 אֲשֶׁר-לָקַח-אָבִי מֵאֵת אָבִיךָ אָשִׁיב
 וְחֻצוֹת תְּשִׂים לְךָ בְּדַמְּשֶׁק כְּאֲשֶׁר-שָׂם
 אָבִי בְּשֶׁמְרוֹן וְאֲנִי בְּבִרְיָת אֲשַׁלְּחֶךָ
 וַיִּכְרַת-לוֹ בְרִית וַיִּשְׁלַחְהוּ: ם לה וְאִישׁ
 אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים אָמַר אֶל-רַעְיָהוּ
 בְּדַבַּר יְהוָה הַכִּינִי נָא וַיִּמָּאֵן הָאִישׁ
 לְהַכְתּוֹ: לו וַיֹּאמֶר לוֹ יַעַן אֲשֶׁר לֹא-
 שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה הַנֶּגֶד הוֹלֵךְ מֵאֵתִי
 וְהִכָּךְ הָאָרִיָּה וַיִּלְךְ מֵאֲצִלוֹ וַיִּמְצָאֵהוּ
 הָאָרִיָּה וַיִּכֶּהוּ: לז וַיִּמְצָא אִישׁ אֶחָד וַיֹּאמֶר הַכִּינִי נָא

אוצר החכמה

תולדות אהרן

ואיש אחד. סנהדרין פט (שם ל): וחכך האריה. שם:

רש"י

סנהדרין יא ה): (לג) ינחשו וימהרו ויחלטו
 הממנו. ינחשו לשון מנחש, אמרו כיון שנפלו
 דברי שלום בפיו אפילו שלא במתכוין, סימן טוב הוא זה, וימהרו להחזיק הדבר: ויחלטו. לשון
 נמיתות, כרתו הדבר מפיו שלא יחזור בו, והה"א של הממנו נוטה במסורת לשתי המינות, כאלו נכתב
 ויחלטוה ממנו, אם ממנו ילא הדבר זכוונת הלז: (לד) ויאמר אליו. צן הדד, הערים אשר לקח רבי
 מאת רביך עמרי, אשיב לך: וחוצות תשים לך בדמשק. ומהי מושל זה, והיא ראש למלכותי: כאשר
 שם אבי בשומרון. עירך על כרחך, וכל זה היה אומר מיראה, אמר לו אחאב, ואני צברית הזאת
 אשלחך: (לה) הכיני נא. סימן זה רע על אחאב, שאמר לו הנביא על פי הגבורה להכות את צן הדד
 ולא הכהו. ואף זה שאמר לו הנביא דדבר ה' הכיני, ולא הכהו, כשם שנפרע מזה, יפרע מאחאב:

מצודת ציון

עם המלחמה: (לג) ינחשו. מלשון נחוש וסימן טוב, וכן (בראשית
 ל כז) נחשתי ויברכני ה', ורוצה לומר: ביאתך לי לסימן טוב,
 ויברכני ה': ויחלטו. התרגום של לצמימות (ויקרא כה כג). הוא
 לחלוטין, וענינו דבר המתקיים מבלי השתנות: (לה) וימצא. לא

מצודת דוד

יפחד, כי חביב הוא לי כאת, ולא יעשה לו מאומה רע:
 (לג) והאנשים. עבדי בן הדד: ינחשו וימהרו ויחלטו הממנו.
 רוצה לומר: בשמעם שאמר אחי הוא, היו מחזיקים
 הדבור לניחוש וסימן טוב. ולזה מהרו והחליטו הדבור

מצודת דוד

היוצא ממנו, ותזרו ואמרו גם המה אחיך בן הדד: (לד) ויאמר. בן הדד אל אחאב: וחוצות. בעיר המלוכה דמשק, תעשה לך שווקים, כאילו היתה עירך: ואני בברית. זה מדברי אחאב שהשיב ואמר לו, כאשר תכרות לי ברית על זה, אז אשלחך לנפשך. (לה) מבני הנביאים. הוא מיכיהו בן ימלה (סנהדרין פט ב): בדבר ה'. בשליחתו של ה': הכיני נא. הוא למשל על אחאב, שנצטוו להרוג את בן הדד:

השאלות	לב מלכים – מלבי"ם	ביאור הענין
להחזיקו לעבד רק אחי הוא: (לג) והאנשים לא האמינו מתחלה שאמר זה בלב שלם וחשבו שהוא דרך צחוק, וינחשו הממנו והתחילו לנחש ולנסות אם יצאו הדברים ממנו בלב שלם, אבל וימהרו ויחלטו ויאמרו אחיך בן הדד כי תיכף החליטו הדבר לאמת, כדי שלא יוכל לחזור, והוא קחהו על המרכבה: (לד) ויאמר עוד הסכיל שהוא רצה להכנע אליו קצת להשיב לו הערים, והוא השיב לו ואני בברית אשלחך אני איני מבקש דבר רק כריתת ברית לאחיה, ובוזה שלחתי, ובאמת לא החזיר לו הערים וזה היה לו למוקש אח"כ (לקמן כ"ב) ורחמי רשעים אכזרי: (לה) ואיש אחד מבני הנביאים, כוונת הנבואה הזאת, כי בן הדד נלחם נגד אלהי ישראל, כמ"ש אלהי הרים אלהיהם, וה' הכה את עמו, רק איש אחד בן הדד שנשאר בחיים מסרו ביד אחאב וישראל להרגו, ויען שהוא איש מלחמתו של ה', שנמסר בידם לשמרו, אמר להם שבאם ימלט מידם יהיה נפש המלך תחתיו, (כמו שנהרג אח"כ ממנו) ועמו תחת עמו לבזה ולשלל, כמו שהיה ראוי שיבזו את ערי ארם, ואחר שבערבות השמירה הלזו נכנסו המלך והעם, גם הנביא שהיה נמצא במלחמה ההוא וידע מדבר ה' נתחייב עונש על שלא מיחה במלך, וכדי שלא יוכה ע"י חיל ארם הקל ה' ענשו שיוכה בדבר ה' ע"י איש ישראל, ולכן אמר לרעהו בדבר ה' הכיני נא, כי נתחייב הכאה בדין, וספר במשל שהראשון לא שמע אל נבואתו ולא רצה להכותו ונענש ובוזה הראו כי כשמצוה ה' להכות איש יענש הבלתי שומע בקולו, ובוזה הראה לו כי יענש על		

<https://www.ort.org.il/25/08/2018>

מסורה

(לד) צנרית. ה' דגשים נקריאה וסי' ואני צנרית אשלמך. ויעמד כל העם צנרית. וישנעו כל השרים וכל העם אשכ. המצוק יהוידע

אחיו אז ידעו כי לא יצטרך בן הדד להשים נפשו עבד לאחאב ולזה מהרו והתחילו המאמר לדעת הממנו אמר אחאב שהוא אחיו כי אולי לא שמע אחאב דבריהם כשאמר להם אחי הוא ולזה מהרו לאמר אחיך בן הדד ואז ענה אחאב להם ואמר באו וקחהו ויצא אליו בן הדד מן הע"י שהי' נחבא בה ויעלהו אחאב על המרכבה ויאמר הדד לאחאב הערים אשר לקח אבי מאת אביך אשיב לך ותוצות תשים לך בדמשק לקחת שם מכס מהסחרים הנעשים כאשר שם אבי בשמרון ואז השיב לו אחאב ואני בברית אשלחך מאחר שתעשה לי כן ויכרות לו ברית וישלחתי: (לו) יען לא שמעת בקול ה'. ידוע שהעובר על דברי נביא חייב מית' כבר כתב זה בתורה:

רלב"ג

במתניה' כאבלי' וקשרו חבלים בראשיהם להעיד שהם שמים עצמם תחת ממשלת אחאב: (לג) והאנשים ינחשו. ר"ל שהיה מנחשי' בדבור וכאשר שמעו שאתאב קראו

רד"ק

מה שאמרת: (לה) ואיש אחד מבני הנביאים. כתרנומו מתלמידי נבייא ואמרו כי זה הנביא היה מיכיהו: הכיני נא. נכתב ביו"ד מקו' למ"ד הפעל ומשל זה היה על אחאב שאמר לו הנביא ונתתי את כל ההמון הזה בידך וכמו שהאיש הזה מאן להכותו כן אחאב לא רצה להכות את בן הדד ועבר על פי ה' הלא ראה כי הנותרים שנסו אל אפקה הרגם האל כדי שלא יותר מהם אחד ולא השאיר בן הדד אלא לנסות בו אחאב והוא היה לו להבין כי לא רצה האל יתברך שיותר אחד מהם וחמל על בן הדד והחמלה על הרשעים אכזריות כי ידוע כי סופם לעשות מלחמה וכן שאול שחמל על אנג חרה בו אף ה' וכמו שהאריה הכה איש שמאן להכות הנביא בדבר ה' כי כן היה דינו כמו שאמר העובר על דברי נביא מיתתו בידי שמים שנאמר אנכי אדרש מעמו ואם תאמר היאך ידע האיש כי בשם ה' אמר והלא לא נתן לו אות כשמוחזק הנביא אין שואלים ממנו אות וחייב אדם להאמין בו כן אחאב שמאן להכות מלך ארם נפל בידי והכהו כמו שאמר לו הנביא נפשך תחת נפשו ועמך תחת

(לג) ויחלטו הממנו. מלת הממנו דבק עם מלת וינחשו לא עם מלת ויחלטו ורבים כמוהו ופירושו כי האנשים היו מנחשים כשאמרו עבדך בן הדד אמרו אם ישמעו ממנו מענה טוב יחשבוהו לסימן שיחיהו וכיון שאמרו לו הם עבדך והוא אומר אחי הוא מהרו ואמרו אחיך ומה שאמר וימהרו ויחלטו ושניהם לשון מהירות לרוב מהירותם שעד שלא גמר הדבר מפיו לומר אחי הוא הם אמרו אחיך וכן דרך הלשון לכפול המלים לחזק הענין כמו האכה אכה אבי האדרש אדרש בדרך בדרך אלך והדומים להם וי"ת וחטפוהא מיניה כאילו ה"א הממנו קשורה עם ויחלטו כאילו אמר ויחלטוה ממנו: באו קחהו. כתרנומו עולו דברוהו כלומר הכניסוהו לעיר והביאוהו אלי: וחצות תשים לך בדמשק. פירש שוקים שיהיו מוצאי השוקים ממה שיקנו וימכרו בהם יהיה המכס שלו וכת"י חצות שוקים, נ"א קירוי: (לד) ואני בברית אשלחך. אמר לו אחאב כיון שתעשה זה אני אשלחך בשלום בברית שאכרות לך מעתה ומה שאמר בברית עם ב"ית הידיעה כלומר בזאת הברית שתקיים לי